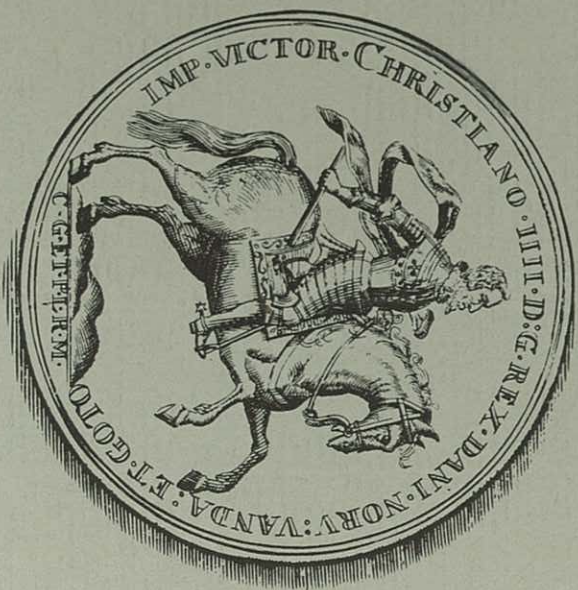

1978

Fynske Minder

30. Bjerge – Aasum herredsfogedarkiv. Skøde- og panteprotokollen 1890–92, fol. 576–77.

31. Kerreminde dommers arkiv. Realregister

til Bjerge – Aasum herreds skøde- og panteprotokol. Davinde c. 1885–1939.

32. Oplysning fra Tinglysningsskontoret, Tingergården, Thomas B. Thirgesg, Odense.

Davinde Watermill, copyholders and owners

The source of Vejrup Å, a small river in East Funen, springs from a swampy tract of land about 12 km south-east of Odense. In the past the river powered four watermills but only one has survived, namely the mill at Davinde, acquired in 1942 by the museum village on the outskirts of Odense *Den fynske Landsby*. It was moved and re-erected there the same year, the first exhibit in the newly established open-air museum.

The history of Davinde watermill can be traced back to 1585 when it was recorded as being a copyhold mill under the manor of Sanderumgaard in Davinde parish. However the names of the copyholders are not known before 1642. Between 1735–1823 the mill was worked by two generations of the Brochmann family who, in spite of the mill's limited capacity and modest parcel of land,

managed to reach a fair measure of prosperity. In 1823 a relative, Johan Petersen, took over the tenure and a few years later he bought the mill from *Kammerjunker* Christian A. Vind, the squire of Sanderumgaard.

As owner-occupier and with good prospects in the milling trade, Johan Petersen at once embarked on extensive alterations to the old watermill. But a serious dispute with a local farmer who, it was maintained by Johan Petersen, had diverted water from the mill stream to the detriment of the mill, is probably the chief reason why Johan Petersen sold his land and watermill before finishing the rebuilding. His successor completed this in the 1850s, and the old watermill had by then virtually the same appearance as it has today in *Den fynske Landsby*.

Mønt- og medaljesamlingen i Odense

Af Finn Grandt-Nielsen og Bjørn Poulsen

Aktiviteterne omkring den fynske mønt- og medaljesamling har bevæget sig i bølgegang. Korte, men intense arbejdsperioder har afløst lange rolige stræk, hvor udstillingen har været uforandret. Det daglige arbejde har bestået i at rådgive besøgende enkeltpersoner samt at videresende jordfundne mønter som danefæ til Den kongelige Mønt- og Medallesamling på Nationalmuseet.

For tiden arbejdes der særdeles aktivt med samlingen. I april 1974 blev de udstillede mønter pakket i poser og anbragt i sikre bokse. De lokaler i Fyns Stiftsmuseums bygning i Jernbanegade, hvor samlingen havde været tilgængelig i henved 90 år, indgik herefter i Fyns Stifts Kunstmuseum.

Det var forinden besluttet, at møntsamlingen senere skulle udstilles i det kulturhistoriske museum Møntergården mellem Overgade og Sortebrødre Torv. Her var et par lokaler i forhusets tredje etage blevet ledige, efter at museernes fælles administration var flyttet til Jernbanegade. Museet modtog en stor ekstraordinær bevilling til 38 nye mønter og en omfattende tyverisikring. Rummene blev færdiggjort i foråret 1978; og det er endog blevet muligt, at indrette et beskedent biblioteks- og studierum i forbindelse med de to lokaler til udstilling.

Siden juni måned er der foregået et intenst arbejde med den nye mønt- og medaljeudstilling i Møntergården. Artiklen på de følgende sider vil berette lidt om baggrunden for det omfattende arbejde. I den gamle udstilling blev vist omkring 5000 ting, i den nye vil der skønsmæssigt blive plads til 6000. Samlingen rummer indlertid noget over 17.000 enheder. En mængde materiale vil altså fortsat blive opbevaret som en studiesamling i poser og kasser.

Af det følgende vil det fremgå, at hele samlingen er katalogiseret efter forældede mønt- og medaljeværker. Når den nye udstilling er åbnet, er der altså stadig en god portion arbejde tilbage, før den vigtige samling er ført ajour – også bag kulisserne.

Fig. 1. Ernst Gustav Lovce (1825-93), ejer af Løveapoteket i Odense, møntsamlingens grundlægger. Xylografi 1878.

Da Odense Museum for første gang rykkede ind i egen bygning den 19. april 1885, fik publikum adgang til en stor møntudstilling. På anden sal i Stiftsmuseets bedst oplyste sydrum var »Mønt- og Medallesamlingen« placeret.

Her var en smuk Danmarkssamling med danske middelalderlige pennin-ge lige fra Knud den Store, udenlandsk mønt brugt i Danmark, og lange rækker af nyere mønter – guldylden, dukater, portugalsere, dalere . . .

Fig. 2. Guldsårlag af specie-dalere, Frederik III, 1663 (10 dukater, 34,71 g), unik, mispræget bagside. Mønten fandtes indtil 1877 i Den kgl. Mønt- og Medallesamling.

Fig. 3. Et hjørne af mønt- og medaljeudstillingen i Fyns Stiftsmuseum 1933.

Man så en overrædlig dansk medaljesamling, hvor begivenheder lige fra Christiæren den Førstes indtog i Rom til fjerkræudstillinger under Christian den Niende var foreviget. En udmærket suite på omkring 150 medaljer mindede om »berømte danske mænd«. Herudover var der medaljer og mønter fra Slesvig-Holsten, Sverige og Norge udstillet. Endelig forevistes en god samling af antikke græske og romerske mønter.

Denne udstilling på over 5000 stk. var en frugt af museets energiske arbejde med mønter og medaljer siden dets oprettelse i 1860. Straks da museet stiftedes, begyndte mønter at indkomme. Samlingens start blev »3

Fig. 4. Portugaløser, Christian IV, præget i Haderslev 1591. Købt på Benzons auktion 1886. Sølvafslag af portugaløser? Christian IV, 1629 (14,35 g). Fandtes i samlingen 1892. Guldmødalje i anledning af Ellsborgs erobring 1612. Købt i Hamborg 1885.

gamle Sølvmønter fundne i et Leetlag i en Grusgrav i Hamndrup«. De var en gave fra rådmænd Urban Hansen i Odense. I de følgende år er lange rækker af mindre gaver dominerende. Givere var folk af alle samfundslag: Høker, klokker, handskemager, organist, discipel, købmand, gartner, lærer, baronesse og husmand. Særligt bør man dog lægge mærke til en apoteker – Lotze, der første gang optræder i november 1860, hvor han forærer museet en mark fra Christian den Femte. Gustav Lotze, den velhavende ejer af Løveapoteket, var lige siden starten medlem af museumsbestyrelsen, og i slutningen af 1870'erne blev han den enerådende leder af museet.

Lotzes kælebarnd indlen for museet var møntsamlingen, til den kunne der altid skaffes penge. De første års mindre gaver afløstes med ham af resolute og dyre køb. Og med skabelsen af en elitesamling kom også de helt store donationer – som da samlingen i 1880 fik skænket den Thomsonske samling af antikke græske og romerske mønter – 453 i sølv og 1153 i bronze. Der købtes ind fra lokale folk – f.eks. arabiske vikingetidsmønter – og fra storesamlere på auktioner og hos mønthandlere. På Lynges, Thomsons og Krohns auktioner i København erhvervedes antikke – og gode danske – mønter. Fra auktioner og internationale firmaer i Tyskland – Hamborg, Mün-

Fig. 5. Tre guldmønter fundet i Svendborg 1885. Nøbel, England, Edvard III, præget i Calais 1363-69. Gylden, ærkebiskop Didrik II af Møns, 1414-63, præget i Bonn. Gylden, ærkebiskop Johann II af Nassau, 1397-1419, præget i Bingen.

chen, Frankfurt A/M – kom striber af kostbare danske, slesvig-holstenske og svenske mønter. De mest betydningsfulde tilkomster er dog erhvervelsen af den Simonsenske samling i 1880 på 825 danske guld- og sølvmedaljer og 258 store danske guld- og sølvmønter fra forsikringsdirektør Ludvig Bransens samling i 1883.

Det er apoteker Lotzes store fortjeneste, at han med sin fantastiske energi fik skaffet penge og foretaget disse indkøb, og det var uden tvivl *hans* møntsamling, der indviedes ved museets åbning i 1885.

At samlingen var opstillet, betød imidlertid ikke stilstand. Der samledes med utrættelig energi. Fra Den kgl. Mønt- og Medallesamling erhvervedes således adskillige middelalderlige guldmønter. Interessante er tre stykker fra det store Svendborgfund nedlagt omkring 1430. Private gav nu villigt fra sig. Kuriosa af forskellig art indkom. Én gav et bliktegn brugt som penge af de danske krigsfanger i Wittenberg 1864 med et tilhørende vers:

Vi også nogle Bliktegn faar,
som her for fire Skilling gælder;
det akkurat til Smør forslaar,
og mer skal det nok ejheller.

Og en mr. John Henry Hoeck skriver fra Amerika til Lotze: »... Jeg vilde tilsende Dem en Klapperslange fra Californien, men har for saavidt ikke

Fig. 6. Støbeform af messing til 25-øre-møntegn, til brug for beboerne i Odense Fatiggård. Tegnet en gave fra Odense Fatiggæssen 1890, formen 1909.

faaet en endnu da de paa denne Aars tid ikke komme meget frem af Jorden og holde sig skjult. Jeg sender Dem indlagt i en engelsk Avis nogle Hawaiske Mynter (Sandwigsøerne) . . . og ogsaa en amerikansk Mynt, one dime . . . Jeg gav Deres Plejesøn dengang jeg var i Odense en Mynt fra Amerika i forhold til en Krone . . . « Den Plejesøn, der omtales i brevet, er den senere forfatter Sophus Michaëlis, som Lotze havde taget sig meget af. Michaëlis blev, mens han studerede, Odense Museums agent på de københavnske auktioner. Af indkøbene her er navnlig mønterne fra Benzons auktion bemærkelsesværdige. Herfra hjembragtes fire prægtige Christian den Fjerde guldmonter – én portugalsker 1591, 1/2 portugalsker 1593 og 1/4 portugalsker 1593 samt et guldalslag af en bredalder uden år. I Tyskland købtes hos Hess i Frankfurt A/M. Også her fik man portugalskere: Én fra Christian den Fjerde 1592 og 1/2 slesvig-holstenisk fra Johan Adolph (1590–1626).

Kontakter med danske forskere og storsamlere sikrede gode indkøb af specialsamlinger. Således købtes middelaldermønter af museumsinspektør Hauberg og nyere danske medaljer af forfatteren Vilhelm Bergsøe, tidens specialist på området.

Lotzes død i 1893 betød et alvorligt tilbageslag for samlingen. Den første ekspansive periode er nu ovre, og man går ind i en stille tid. Vigtige erhvervelser fandt dog stadig sted. I 1894 kom en enestående samling på 21

Fig. 7. Møntfund nedlagt i slutningen af 1250'erne, rimeligvis fra Fyn. Vinds samling.

prøvetryk af fynske privatsedler fra statsbankerotens tid til samlingen (beskrevet i Fynske Minder i 1974), og i de følgende år købtes fra Bergsøes medaljesamling.

En spændende donation var Vinds mønt- og medaljesamling, der arvedes efter geheimekonferensråd C. R. E. Vind i 1906. Her var 208 medaljer og 624 mønter fra hele verden samlet af kammerherre Chr. A. Vind til Sande-rungård i årene op til hans død 1869. En række interessante oplysninger om herkomst forekommer i denne samling. I 16–1700 årenes samlinger er efter-ligninger af jødiske oldtidsheklær hyppige. Et sådant eksemplar i samlingen ses at have tilhørt sekondløjtnant Jens Vilhelm Sehested (1760–1817). Fire romerske bronce-mønter fra kejser Maxentius (306–12) opgives at være

Gamla mynt
 Köpas till högsta priser af en sam-
 lare. De minsta och betydligaste
 kan vara de dyraste.
C. Petersson,
 som triffas å Stadsbolaget, lördags-
 söndag och måndag från 11—12.
 2383

Fig. 8. Lauritz Christian Petersen (1859-1927), hvidgarver i Odense, møntsamlingens vejløber. Bronceplakette af Lindahl.

fundne på Sardinien og at have vandret via vicekongen dér til sønnen, grev de Launay, Italiens ambassadør i Berlin – videre til baronesse Guldencrone for endelig at blive skænket Vind. Af største interesse er et møntfund på 193 penninge hovedsageligt fra Christoffer den Første. Fundet er nedlagt i slutningen af 1250'erne, og det synes at være fynsk.

Omkring den 1. verdenskrig kommer der imidlertid igen for alvor grøde i samlingen. 1914 erhvervedes mønter fra to samlere, der skulle få den største betydning for samlingen. En række nyere og et udvalg af ældre danske mønter købes i dette år af henholdsvis stud.jur. Axel Ernst og hvidgarver L. Chr. Petersen. I de følgende år skulle navnlig kontakten med hvidgarveren blive afgørende.

L. Chr. Petersen var en ganske usædvanlig mand. Med en ejendommelig kundskab og energi fik han samlet alle steder fra. Om sin glæde ved samleriet skriver han i sin slægtsbog:

»Mange ere de Timer, jeg i alle de mange Aar i min Fritid har tilbragt ved Studiet af mine Mønter, hvilket mange Gange har hjulpet mig over Livets Fortrædeligheder, samt til at sprede Skyerne, saa Himlen atter er bleven klar, og nødtig har jeg derfor villet give Alkald paa denne Fornøjelse, som jeg

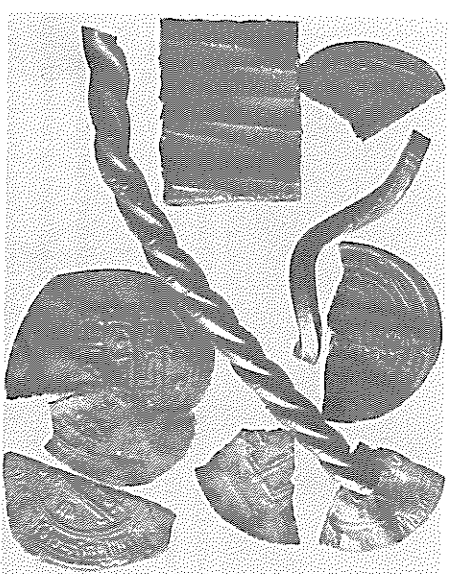
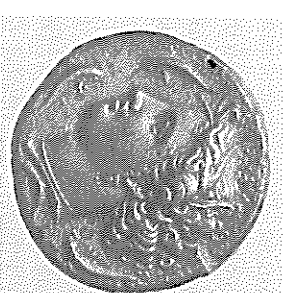

Fig. 9. Skattefund fra vikingetiden. Indkøb af L. Chr. Petersen på Gøland i årene 1911-13 (del af tre fund).

som ugift ret har kunnet gaa op i. Al en saadan Interesse kun havees paa Bekostning af mange Glæder, som andre har, er naturligt, men disse Afsværn mærker man dog ikke . . . Tillige har Samlerinteressen den Fordel, at det man erhverver til sin Samling, ved fornuftigt Indkjøb beholder sin Værdi eller kan endog med Aarene forøges, som f. Ex. min Møntsamling har gjort, hvorimod manges Glæder, f. Ex. Tobak og Spiritus, som ofte ere dyrt nok kjøbt, intet efterlader sig uden et Mindre, som endda ikke altid er lige behageligt.«

Fig. 10. Dekadrachme fra Syracus, Sicilien, ca. 390 f. K. (40.00 g). Gave fra L. Chr. Petersen 1922.

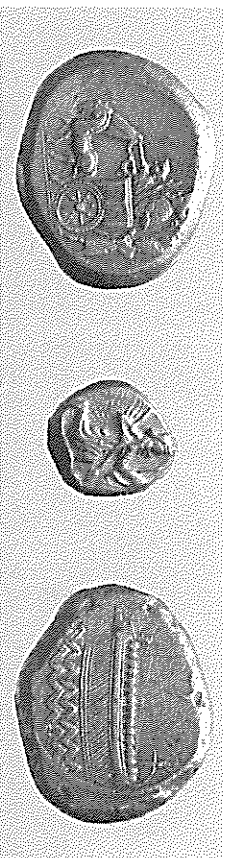

Fig. 11. Gulddareik, Persien, 490-400 f. K. (8,35 g). Dobbeltshækel, Fønikien, Sidon, 384-70 f. K. (28,15 g). Arv efter L. Chr. Petersen 1927.

1917 solgte L. Chr. Petersen sin samling af middelaldermønter på auktion. Odense Museum fik allerede før salget lov til at udtage en interessant samling, og til køb på selve auktionen skænkede hvidgarveren 500 kr. Dette markerer som nævnt starten på en ny periode i møntsamlingens historie. Den havde fået en ny velgører i L. C. P.

Hele den danske samling blev nu ved et stort arbejde katalogiseret og ordnet af L. C. P. Og en strøm af gaver kom fra ham. I årsberetningerne fra museet i 1920'erne lyder det om mønt- og medaljesamlingen: »Som sædvanlig fortjener Partikulier L. Chr. Petersen at stå øverst paa Forregnelsen over denne Samlings Velyndere.«

Der kom danske middelaldermønter, irske mønter fra 1000-årene, mønter fra Trankebar, Slesvig-Holsten, Sverige, Grækenland og Rom, nødpengesedler, satiriske medaljer fra 1. verdenskrig m.m.m.

Om erhvervelsen af disse herligheder fortæller L. C. P. rundt omkring i kataloger og hefter. Et interessant eksempel er omtalen af en række genstande fra gotlandske skattefund fra vikingetiden, som L. C. P. i 1917 forærede museet. Det største omtales således: »Ifølge Udtalelser i Wisby skulde der være gjort et Møntfund paa en lille Gaard i den nordlige Del af Gotland. Paa min Fødselsdag d 21 Juni 1911, begav jeg mig derfor paa Vej og efter en Tur med Banen og 1½ Mils march, naade jeg endelig Maalet. Efter Sønnernes Hjemkomst fra Marken temmelig sent om Aftenen, kunde Skatten først tages i Øjesyn, som var et af de mest spændende og interessante Øjeblikke paa min Samler Bane. Desværre var der allerede udtaget adskillige Mønter af Funder; det bestod (ca 200 Stk) hovedsagelig af Æthreled, adskillige

Fig. 12. Halvshækel, Palæstina, jødernes 1. opstand, år 67/68, (14,25 g). Shækel, Palæstina, jødernes 2. opstand 132-35 (14,20 g). Arv efter L. Chr. Petersen 1927.

Vikinge Høvdinge (I Sverige kaldet »falske«) nogle ustemplede Blanketter, samt tyske; derimod ingen Knud d. Stores, altsaa meget tidligt nedgravet . . . Desværre blev Fundet ikke gaet saa nøjagtigt igjennem, som det burde have været da Mørket faldt mere og mere paa og jeg havde en lille Mil til den nærmeste Kro, saa en eller anden Sjældenhed blev maaske overseet, jeg forlod dog Gaarden, lykkelig ved den erhvervede Skat og havnede omsider i Kroen i Bælgnørke, dygtig sulen og sov de retfærdiges Søvn i en ganske Smal og dyb Løjbænk.« (L. C. P.'s auktionskatalog 1917)

Folk fra hele landet forsynede den forhenværende hvidgarver med mønter. Af det store Grenåfund fra Valdemarkstiden formåede han at skaffe sig 674 eksemplarer fra private – til nogen forbløffelse for museumsinspektør Hauberg; og fra de fredløses falskmøntværksted på Hjelm kom adskilligt gennem forpagteren på øen. Kontakter med danske, svenske og tyske mønthandlere og samlere gav mulighed for den store danske middelaldersamling, som Odense så rigeligt nød godt af. Forbindelserne til de store internationale møntfirmaer – hovedsageligt Spink & Son, London – lå bag en samling af antikke græske og romerske mønter, som L. C. P. opbyggede i årene efter salget af de danske prægninger.

Ved L. Chr. Petersens død i 1927 arvede Odense Museum den tilbageværende del af hans møntsamling. Navnlige udmærker sig her prægninger fra Palæstina og Fønikien fra århundrederne omkring Kristi fødsel. Meget betydningsfuld er også arven af Petersens numismatiske bibliotek med værker lige fra renessancen til nutiden.

L. C. P.'s død betød at aktiviteterne omkring møntsamlingen igen befandt sig i en bølgedal. Der var ingen til at udfylde den tomme plads. I museets

Fig. 13. Fem romerske guldmonter (aurei), kejserne Domitian (81–96), Trajan (98–117), Hadrian (117–38), Antonius Pius (138–61) og Marcus Aurelius (161–80). De fire fra Devegges samling, deponeret af Thorvaldsens Museum 1923.

årsberetninger stod med rette ved hans død, »Med Undtagelse af Museets Stifter, Apoteker Gustav Lotze, har næppe nogen Privatmand gjort saa meget for Møntsamlingen«. Inden vi går frem i tiden må det nævnes, at samlingen også fra andre end L. C. P. fik betydelige bidrag i 20'rne. Der købtes forskellige steder, således sjældne mønter på auktionen over den faldrede Emil Glückstadt. Der kom deposita fra Thorvaldsens Museum – 836 antikke mønter fra kancellihåd O. Devegges samling – og fra Nationalmuseet – et vikingetidsfund fra Nonnebåken i Odense. Sidst, men ikke mindst arvede man 1700 antikke mønter efter apoteker Chr. Milkelsen i Odense Svaneapotek.

Erhvervelserne til mønt- og medaljesamlingen efter 1930 er relativt få. Sagfører Axel Ernst, der i en årække var formand for museumsudvalget, hjalp ofte til ved at købe for museet på auktioner i København, bl. a. på Haubergs auktion over middelaldermønter 1935.

Dansk-amerikaneren O. Blom Carlsen, der i en årække havde skænket mønter til samlingen, gav 1938 museet lov til at udtage møntbøger fra sin bogsamling, inden den blev solgt.

Under besættelsens sidste år var store dele af møntsamlingen evakueret til et mere sikkert sted. Da mønterne igen var bragt frem i lyset, blev udstillingen ændret og katalogiseringsarbejdet fortsat efter mere moderne standardværker af museumsdirektør Svend Larsen og museumsinspektør Erling Albrechtsen.

Den danske samling, som L. Chr. Petersen sidst havde revideret, var

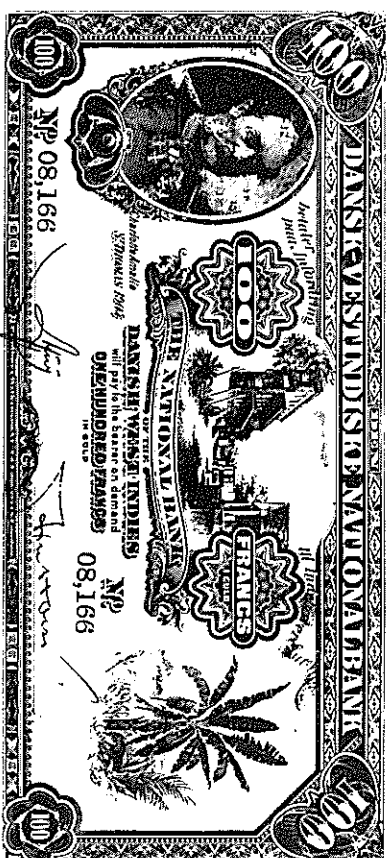

Fig. 14. Hundrede-dollar-seddel, Dansk Vestindien 1905. Erhvervet ved bytte 1978 sammen med tilsvarende ti- og tyve-dollar-seddel.

nyopstillet i foråret 1948. Hver mønt havde været anbragt i en lille æske med en etiket. Mønterne blev lagt i lange rækker, hver forsynet med et nummer, der henviser til fyldige fællestekster. De antikke mønter, der havde ligget urørt siden apoteker Lotzes tid, blev også revideret. Apotekeren udstillingsetiketter, der var skrevet på latin, blev også afløst af mere publikumsvenlige tekster.

Efter besættelsen blev der i årsberetningen klaget over, at mønter nu var blevet urimeligt dyre, således at samlingen stort set afholdt sig fra indkøb. Indkøbsbudgettet lå iøvrigt i en meget lang årække fast på 1200 kr. I de allersejeste år er dette beskedne beløb udelukkende brugt til at supplere bogsamlingen.

I 1943 blev der i Hågerup på Sydfyn fundet et meget stort skattefund, nedlagt i vikingetidens sidste del. Museet foretog en eftergravning på stedet og bragte det samlede antal hele og halve mønter op på 1413 stk. I 1947 blev størstedelen af dette fund af Den kgl. Mønt- og Medaljesamling deponeret i Odense. Det var i de mellemliggende år behandlet videnskabeligt og publiceret af møntkabinetets leder, Georg Galster. Mindre møntfund er ligeledes deponeret fra Nationalmuseet, og i 1971 modtog museet en æske med blindmønter fra vraget af skibet »Den gyldne Sol«, der blev fundet ved Bornholm. Den vigtigste gave fra de senere år er 323 medaljer og jectons, som

tilfaldt museet som arv efter Axel Ernst 1964. Desuden er det ved bytte med møntsamlere lykkedes at erhverve et par nyere danske guldmønter samt et sæt pengesedler fra Dansk Vestindien 1905.

Efter nedpakningen af møntsamlingen i april 1974 er der som nævnt arbejdet energisk, først på at skaffe midler til nyopbængningen og dernæst på selve arrangementet. I den mellemliggende tid har der tre gange været vist mindre udstillinger fra museets samling ved forskellige lejligheder i Odense og Nyborg. Ved disse lejligheder har et par håndfulde mønter været beundret af hundreder af møntsamlere. Interessen for mønter er levende. Det synes givet, at nyopstillingen vil tiltrække et talrigt publikum. Ved hjælp af tekster og billeder håber vi at bidrage til en forståelse af mønterne ud over deres antikvitetsværdi. De vil blive forsøgt placeret i en brugsmæssig, økonomisk og kunsthistorisk ramme.

Samlingen har haft to store aktivitetsperioder – under G. Lotze og under L. Chr. Petersen. Ved disse mænd er samlingen blevet udstillet og store indkøb foretaget. Kunne man håbe på, at den ny mønt- og medaljeudstilling bliver starten på en ny bølge? – at kraftig vækst igen vil blive mulig?

Fig. 15. Skilling med årstal 1730, Kristiania Tinghus. Købt fra L. Braamsens samling 1884.

Noter til illustrationer

Fig. 2. H. Heder: Danmarks og Norges Mønter, 2. udg., København 1971, Frederik III, nr. 65, side 46 og 174.

Fig. 5. Anne Jacobsen og Otto Mørkholm: Danske guldfund fra middelalderen, Aarbøger 1966, s. 78–79.

Fig. 6. Museet modtog 10 komplette sæt (25, 10, 5, 2 og 1 øre), hvoraf det ene blev overladt til Vilhelm Bergsøe. Med støbformen fulgte også jernstempler til de øvrige værdier.

Fig. 7. P. Hauberg: Danmarks Myntvæsen i Tidrummet 1241–1377, København 1885, side 59, nr. 4.

Fig. 9. Proventisoplysningerne fremgår bl.a. af L. Chr. Petersens kommentarer til auktionskatalogen 1917, jvf. Petersens manuskripter nævnt ovenfor.

Fig. 15. Bjørn R. Rønning: Skillingen fra Kristiania tuktus. Nordisk Numismatisk Årsskrift 1969, Stockholm 1970, side 176–86.

Noter
Hvor inter andet er anført er mønterne fotograferet af stud. mag. Jesper Hierrmind i august 1978 – og gengivet i sand størrelse.

Anvendt litteratur m.v.

Svend Larsen: Et Provinsmuseums Historie, Odense 1935.
Årsberetninger fra Odense Bys Museer 1910–71.

Museernes fyldige fælles administrationsarkiv er i denne sammenhæng kun udnyttet sporadisk.

Mønt og medaljesamlingens kataloger og andre registerstrukturer

Fælles accessionskatalog sammen med andre samlinger ved Odense Bys Museer 1860–3/1 1886 og 19/4 1885–1904.

Accessionskataloger for mønt- og medaljesamlingen i Fyns Stiftsmuseum 1905–21, 1921–37 og 1938 ff. Først af C. M. K. Petersen til februar 1939 og derefter af Erling Albrechtsen.

Danske Mønter, 104 blade med beskrivelse og henvisninger, anlagt 1892 og fortsat til 1905.

Danske Medaljer, 251 blade med beskrivelser, anlagt 1891.

Mønter og Medaljer af Sidelinier til det oldenborgske Kongehus, 9 blade beskrivelser, anlagt 1891/92.

Katalog I. Antikke romerske Mønter indtil Septimius Severus, II. samme fra Septimius Severus og III. Antikke græske Mønter; tre hefter i kvart-format.

Beskrivelse over Kammerherre C. A. Vind's († 1869) Samling af Medaljer og Mønter paa Foranstaltning af Kammerherrende A. S. E. Vind født Hoppe ordnet og beskrevet 1871 af P. Brock. Samlingen blev skærket til Fyns Stiftsmuseum 1906.

Protokol med »Fortegnelse over Fyns Stifts Museums Danske Mønter, samt Norske og

Svenske fra Unionstiden, endvidere Engelske fra Sv. Tveskjæg og hans Søner og fra Northumberland samt Irsk-Danske (eller Norske) Vikingetidsmønter, udarbejdet af L. Chr. Petersen i 1922 og følgende Aar.» Indeholder beskrivelse, tegninger og proveniensoplysning og henvisninger til numismatiske standardværker samt Petersens egne numismatiske kommentarer. Til denne protokol findes forarbejder og kladder.

Seddeltkartotek over danske mønter m.v. Etableret af L. Chr. Petersen omkring 1925 og især suppleret af Erling Albrechtsen 1947–48. Forsynet med henvisninger til standardværker.

Seddeltkartotek over græske mønter. Anlagt lig påbegyndt 1928, fortsat af Svend Larsen 1933–34 og senere suppleret. Indeholder foruden museets egen samling også apoteker Chr. Mikkelsens samling (modtaget 1924) og Devægges samling (deponeret af Thorvaldsens Museum i 1923).

Seddeltkartotek over mønter og medaljer fra Holsten-Gottorp. Antagelig anlagt i 1920'erne?

Seddeltkartotek over mønter fra den romerske republik, det romerske kejserdømme og det byzantinske rige, af Erling Albrechtsen 1948.

Seddeltkartotek over medaljer, påbegyndt af Erling Albrechtsen 1949–50. Indeholder bl.a. maskinskrivne sedler med medaljer og jensons fra Axel Ernsts testamentariske gave til museet i 1964.

3 ringbind med udstillingstekster fra nyopstillingen 1947–49, gennem ved nedpakningen af samlingen i april 1974.

25 hefter udarbejdet i begyndelsen af 1950'erne af adjunkt Gunnar Andersen, Odense, over de den gang udstillede græske og romerske mønter.

Mønt- og medaljesamlingens bibliotek

Seddeltkartotek over biblioteket, påbegyndt af Erling Albrechtsen, nyordnet af stud.mag.

Erik Marcussen eller en modificeret udgave af indledningen i *Den kgl. Mønt- og Medallesamling* i Nationalmuseet.

I mange af bibliotekets ældre standardværker findes akryvdring om de i samlingen opbevarede eksemplarer, f.eks. Bergsøe, Hauberg, Galster (medaljer) Hildebrand, Schou og Thomsen (romerske mønter). I en række auktionsskataloger findes notater om salgspisiser og køber samti enkelte tilfælde om proveniens (se nedenfor), de vigtigste er følgende: Kreber 1841 (klædehandler Nielsens eksemplar), Thomssens engelske mønter 1876, Krohn 1884 og Benzon 1885-87.

I biblioteket findes endelig en række helter

Die Sammlung von Münzen und Medaillen in Odense

Die Aktivitäten um die Münzsammlung in Odense haben ihr Auf und Ab gehabt. Eine neue Aktivitätsperiode ist gerade eingeleitet worden. Neue Mønter sind eingekauft, und die Sammlung steht im Begriff, in dem kulturhistorischen Museum Møntergården aufgestellt zu werden. Die Sammlung, die aus mehr als 17.000 Gegenständen besteht, ist seit dem Beginn des Museums 1860 aufgebaut worden. Die erste Ausstellung wurde 1885 eingeweiht. Die erste grosse Aktivitätsperiode der Sammlung fällt in diese Zeit. Der Odenseapotheker, Gustav Lotze, baute durch Kauf auf dänischen wie auch internationalen Auktionen eine ausgesuchte Sammlung von Medaillen und Münzen aus dem Norden und den antiken Mittelmeerländern auf. Bemerkenswert ist eine Reihe von Erwerbungen grosser Goldmünzen aus den 1600-Jahren. Durch Lotzes Tod 1893 kam ein Stillstand. Ein Aufschwung geschah jedoch nach dem ersten Weltkrieg. Laurids Christ-

og protokoller fra hvidgarver L. Chr. Petersens numismatiske aktiviteter. Regnskabsbog 1883-1925, forarbejder til auktionsskatalog over hans møntsamling, en kommenteret udgave af katalogens I. del med fyldige proveniensoplysninger, mønthistoriske notater om græske-, romerske- og jødiske mønter samt mønter fra middelalder og nutid.

K. P. Petersens og L. Chr. Petersens Slægtsbog, Odense 1918. Eksemplar med supplerende materiale indklæbet af L. Chr. P.

I en omfattende manuskriptsamling, der ligeledes har tilhørt hvidgarver Petersen, findes adskillige breve og enkelte manuskripter fra kendte møntforskere og -samlere.

an Petersen, Weissgerber in Odense trug von diesem Zeitpunkt an und bis zu seinem Tod 1927 mit umfassenden Geschenken zu der Sammlung bei. Von grösster Bedeutung war auch seine Arbeit mit einem Verzeichnis über die Sachen. In dem Artikel sind u.a. auch L. C. P.'s Erwerbungen der gotländischen Schatzfunde aus der Vikerzeit erwähnt. Einige dieser Funde befinden sich in der Münzsammlung.

Auch anderswoher kamen in den 1920'ern grosse Sammlungen nach Odense. Doch danach geschah weniger. Es muss jedoch erwähnt werden, dass das Nationalmuseum in Kopenhagen 1947 den grössten Teil des grossen Vikerfundes von Hågerup auf Fünen hier deponiert hat.

Die Sammlung befindet sich seit April 1974 im Bankrosor, aber mit einer Neuanstellung hoffen wir, den Anstoss zu neuen Aktivitäten um die Sammlung zugeben.

Übersetzung: Maria Grandt

Om maleren Karl Brücher Henriksen

Af Toke Lund Larsen

Det konkrete maleri har altid haft dårlige vilkår i Danmark. Kun for ganske få kunstnere er det lykkedes at nå frem til den beherskelse af materialet som er en forudsætning, hvis man vælger den helt konkrete udtryksform.

Det er så meget mere ejendommeligt som det konkrete materis egenart netop er, at der her arbejdes med malerkunstens fundamentaleste elementer – farve og form – i rendyrket form, uden illusionistiske eller literære overbygninger.

Det sker imidlertid, at en kunstner arbejder sig frem til en udtryksform som er ganske frigtort fra enhver naturfærlig tendens og det sker, at han når frem til en stor beherskelse af det konkrete formsprog.

I dette tilfælde drejer det sig om maleren Karl Brücher Henriksen (1891-1976), af hvis efterladte arbejder Fyns Stifts Kunstmuseum er kommet i besiddelse af 5 – nemlig 3 olieblade og 2 akvareller.

Brücher Henriksens udvikling som maler – og hele hans karriere – var stulfærdig. Kun i sine unge år var han en kort tid borte fra Bagenkop på Langeland, hvor han var født. Han blev her uddannet som malersvend, men rejste omkring 1914 til København for at videreuddanne sig, bl.a. på Teknisk Skole, men vendte herefter hurtigt tilbage til sin fødeby.

Det kan se ud som en bevidst isolation som kunstner, men er det næppe. Brücher Henriksen havde på dette tidspunkt ingen ambitioner om at blive kunstner i gængs forstand, men arbejdede for sig selv med sit maleri – et traditionsbundet og naturalistisk maleri med havet, stranden og nære personer som vedvarende inspirationskilder. Han udstillede ikke i disse år.

Faktisk debuterede Karl Brücher Henriksen først i 1948. Under stærkt pres fra sin ven, den svenske maler Sven Ericsson, indvilgede han i at sende billeder ind til Den Frie – og fik to arbejder antaget. Billederne – som figurerer i kataloget med titlerne »Figur ved Havet« og »Stenet Strandbred« – er malet i en bred naturalistisk stil. Det er små lærreder, men med en vis sejl kraft i udtrykket og vel gennemarbejdede.